

nachádzal seniorát rehole. Tu dožívali svoj život starší a chorí spolubratia, ktorým sa páter Ján venoval s veľkou bratskou láskou. V rokoch 2009-2011 mu páter provinciál k týmto všetkým úlohám ďalšiu: stal sa riaditeľom tamjšieho centra spirituality Loyola. Ako som spomenul vyššie, páter Ján sa rád vzdelával a po obhájení práce a získaní titulu licenciát posvätnéj teológie, pokračoval v štúdiu a v roku 2007 obhájil doktorát v katolíckej teológii, so špecializáciou na mariológiu, na Teologickej fakulte Trnavskej univerzity. Táto práca bola publikovaná tlačou s názvom *Mária – Hviezda novej evangelizácie*.

Trnavská univerzita ocenila jeho učiteľské pôsobenie tým, že mu v roku 2010 udelila cenu Martina Palkoviča, ktorá sa udeľuje za vynikajúce pedagogické pôsobenie. Mesto Vrútky mu udelilo cenu primátora mesta a jeho rodné mesto Hriňová mu v roku 2013 udelilo čestné občianstvo.

V roku 2013 sa jeho priatelia a bývalí žiaci spojili v snahe osláviť 70. rokov Pátra Jána a Jozef M. Rydlo zostavil slávnostný zborník prác pri tejto príležitosti. Úctyhodný počet publikujúcich ukázal aký veľký kus práce na Božej roli páter Ján za tie roky vykonal.

Jeho celoživotným vedeckým nasadením a priam životnou láskou bolo a zostáva Sväté Písmo. Prednášky, štúdie a najmä viacročná editorská a redakčná práca na príprave vydania prekladu celého Svätého Písma, ktoré pripravil, ako som spomenul vyššie prelát Ján Botek. Vtedajší sv. otec pápež Benedikt XVI osobne dostal tento slovenský preklad a s pápežovým schválením zaslal substitút štátneho sekretára ďakovný list, v ktorom vysoko ocenil životné rehoľné a vedecké nasadenie Pátra Jána Ďuricu. Spomeniem tiež, že počas svojej pastoračnej a pedagogickej činnosti sa dlhodobo venoval aj vedeckému výskumu psychotroniky.

V spolupráci s inými publikoval od r. 1969 celý rad prekladov i pôvodných samizdatových príručiek náboženskej a teologickej povahy. Zo samizdatov treba spomenúť: Úvod do liturgiky, Na križovatke života, Cieľ a cesta, preklad Ch. Lubichovej: *Dokáž stratit'*. V rokoch 1974-1975 spolupracoval na úprave biblických prednášok Jozefa Ondreja Markuša: *O Mojžišovi*, *Desatoro*, *O Samsonovi* a *Nehemiášovi*.

V spolupráci s R. Balážom preložil z poľštiny katechizmus V Kristovi sme Božím ľudom; spolu pripravili aj katechizmus Na križovatke života a preklad časti katechizmu od Richarda Greisigera *Tvoje miesto na zemi*. Toto dielo vyšlo tlačou ako *Mladý človek, kam?* (Trnava 1994) a *Cieľ a cesta* (Trnava 1995). V r 1998 vydal v Bratislave preklad diela *Komentáre a marginálie Jeruzalemskej Bib-*

lie v Pentateuchu. Spolupracoval aj na preklade M. Doneya: *Ako k nám prišla Biblia* (Banská Bystrica 1998). Do zborníka medzinárodnej vedeckej konferencie *O jazyku Biblie a jej prekladaní* do slovenčiny a iných slovanských jazykov prispel štúdiou *Žalmy - modlitbové kompendium Písma* (Bratislava 1997). Prispieval tiež štúdiami a recenziami teologických diel do periodík *Katolícke noviny*, *Učiteľské noviny*, *Slovenský jazyk a literatúra* v škole, *Duchovný pastier* a iných.

Celkovo páter Ján publikoval 7 vedeckých a odborných monografií, 4 vysokoškolské učebnice, 6 učebných textov, 25 vedeckých a odborných štúdií, redakčných a zostavovateľských prác bolo za tie roky 17 a vyše 75 rôznych formačne zameraných článkov.

Po ukončení svojho pedagogického pôsobenia na Teologickej fakulte pôsobí dodnes v jezuitskej vernosti v Komunitě Kolégia Najsvätejšieho Spasiteľa v Bratislave ako redaktor jezuitského mesačníka *Posol* a zároveň aktívne pôsobí v rádiu *Mária*, kde slúžieva sväté omše a tiež pravidelne prispieva formačnými prednáškami a ako špirituál komunity jezuitov. Až dodnes s veľkou radosťou aktívne pôsobí ako člen Neokatechumenálneho hnutia.

Som rád, že môžem predniesť toto laudatio na oslávenca doktora teológie, emeritného vyučujúceho na Trnavskej univerzite, verného kňaza a milého spolubrata pátra Jána Ďuricu. Spoločný život v tej istej komunite mi, ako mladšiemu spolubratovi, dáva vidieť jeho pokoru, skromnosť, poslušnosť, vždy ochotu pomôcť a najmä radosť z kňazského a rehoľného života.

Milý Janko, vďaka za Tvoj životný príklad a modlitbu za nás!

Miloš Lichner

<https://doi.org/10.31577/SlavSlov.2023.1.10>

Doc. PhDr. Dezider Kollár, CSc., už nie je medzi nami

*„...sme tu na to,
by zvolili sme si spôsob, čo by nám pristalo,
a aby sme vymeraný nám čas dôstojne prežili,
by náš život bol plánov nášho tvorcu ozdobou.“*

D. K. Horehronský

Dňa 4. novembra 2022 vo veku nedožitých 92 rokov nás navždy opustil náš kolega a priateľ doc. PhDr. Dezider Kollár, CSc., vzácný človek, vý-

znamný vedec v oblasti slovenskej slavistiky a vysokoškolský pedagóg, jeden z nestorov slovenskej modernej dvojazyčnej lexikografie a kmeňový člen bratislavskej lexikografickej školy, prekladateľ, redaktor i básnik.

Dezider Kollár sa narodil 29. marca 1931 v Hronci, v okrese Brezno. Vysokoškolské štúdiá, odbor ruský jazyk – slovenský jazyk, absolvoval na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave a Filozofickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe (1950 – 1955). Bol dlhoročným pracovníkom a funkcionárom rôznych ústavov Slovenskej akadémie vied. Hoci začiatok jeho vedeckej dráhy je spätý s Ústavom slovenského jazyka SAV (1954), aktívne pôsobil aj na univerzitnej pôde, kde okrem hlbokého ponoru do jazykových tém si zvyšoval aj svoju odbornú kvalifikáciu (kandidát filologických vied, docent, vedúci vedecký pracovník). Dlhé roky prednášal rozličné jazykovedné disciplíny na Pedagogickej fakulte UK v Trnave (1970 – 1985), kde bol vedúcim Katedry ruského jazyka a literatúry (1972 – 1984) a zastával aj funkciu prodekana pre výchovno-vzdelávaciu činnosť (1980 – 1984). Od roku 1984 sa venoval jazykovej príprave mladej generácie vedcov v Inštitúte pre výchovu vedeckých pracovníkov SAV a v rokoch 1990 – 1995 pôsobil v Inštitúte jazykov SAV, ktorého bol aj riaditeľom. Ako člen mnohých odborných komisií úzko spolupracoval s Jazykovedným ústavom Ľudovíta Štúra SAV a so Slavistickým ústavom Jána Stanislava SAV.

Doc. Dezider Kollár bol poprednou osobnosťou slovenskej rusistiky, vedeckou autoritou vo svojej oblasti. Jeho rozsiahla vedeckovýskumná činnosť bola zameraná najmä na dejiny a dynamiku vývinu ruského jazyka a konfrontačný výskum súčasnej ruskej a slovenskej slovnéj zásoby, čo pretavil do množstva štúdií a vedeckých i odborných článkov. Orientoval sa aj na otázky teórie a metodiky vyučovania ruského jazyka a zaoberal sa tiež prekladmi odborných textov.

Celú svoju profesionálnu kariéru sa venoval lexikografii. Práca na slovníku bola jeho srdcovou záležitosťou, o čom svedčí nielen množstvo vedeckých a odborných textov, v ktorých spracúval a zovšeobecňoval svoje cenné poznatky a zistenia v oblasti konfrontačného štúdia lexiky, no dokladujú to hlavne veľkolepé reprezentatívne diela, na vzniku ktorých sa podieľal. Bol jedným zo zakladateľov modernej slovenskej dvojazyčnej lexikografie a organizačne i koncepcne prispel k formovaniu tzv. bratislavskej lexikografickej školy. Má neoceniteľný teoretický prínos pre ponímanie i precizovanie pojmu „prekladový význam“, na ktorom buduje súčasná slovenská akademická dvojazyčná lexikografia (*Prekladový význam — jeho podstata*

a problémy, 1970; *Špecifikum systémového opisu lexiky v konfrontačnom pláne*, 1974; *Teória prekladového ekvivalentu a súčasná lexikografická prax*, 1999; *Čo v sebe skrýva pojem „všeobecný dvojazyčný prekladový slovník“*, 2008 a mnohé iné).

Mimoriadne vzácny zdroj vedeckej informácie o slovenskom a ruskom jazyku prezentujú monumentálne lexikografické diela, na tvorbe ktorých Dezider Kollár participoval – ako vedecký redaktor II. – V. zväzku *Veľkého rusko-slovenského slovníka* (1963 – 1970) a I. zväzku *Veľkého slovensko-ruského slovníka* (1979), ako spoluautor *Slovensko-ruského slovníka* (1976), *Rusko-slovenského slovníka* (1989), *Rusko-slovenského slovníka*, *Slovensko-ruského slovníka* (2006), *Slovensko-ruského slovníka I. – II.* (2011). Okrem všeobecných prekladových slovníkov sa venoval aj tvorbe špecializovaných odborných príručiek, v spoluautorstve s T. Grigorjanovou vydali *Slovensko-ruský právnicko-ekonomický slovník* (2000).

Výše dvadsať rokov až do svojho skonu pracoval ako vedecký redaktor štvorzväzkového *Bulharsko-slovenského slovníka* M. Koškovej (2004 – 2022), väčšia časť prípravy ktorého prebiehala na pôde Slavistického ústavu Jána Stanislava SAV, a ktorý získal prestížne domáce i medzinárodné ocenenia.

Veľké zásluhy má doc. Dezider Kollár aj pri vydávaní rôznych odborných časopisov a zborníkov, kde pôsobil i redakčných i edičných radách (napr. *Československá rusistika*, *Ruštínar*, *Philológia* I. – IV.). Osobitne však treba vyzdvihnúť jeho funkciu výkonného redaktora časopisu *Slavica Slovaca*, ktorú zastával od jeho zrodu v roku 1966 do roku 1970, ale najmä funkciu hlavného redaktora jazykovednej časti časopisu v rokoch 1982 – 1992.

Nemožno opomenúť ani poetický talent odzrkadľujúci citlivú dušu Dezidera Kollára, ktorý vynikol pri tvorbe príležitostných veršov venovaných rodinným príslušníkom i blízkym kolegom a priateľom, zahrnutých v štyroch samostatných knihách zbierky *Poetické čriečky* D. K. Horehronského.

Za svoju hodnotnú a záslužnú činnosť bol doc. Dezider Kollár ocenený viacerými vyznamenaniami, medailami i pamätnými plaketami a jeho práca bola prezentovaná v mnohých významných encyklopedických dielach (napr. *World Directory of Linguistics*).

Posledná rozlúčka s kolegom a priateľom doc. Deziderom Kollárom sa konala na miestnom cintoríne v Ivanke pri Dunaji, kde je aj pochovaný.

Ako sám raz povedal, „svoj pomník si stavíme sami ešte za svojho života“. Svoj pomník si „náš Dežko“ postavil nielen svojou obdivuhodnou prácou a širokým odborným rozhľadom, ale aj vzácny-

mi osobnostnými vlastnosťami – čestnosťou, múdrosťou, dobrosrdečnosťou, citlivosťou, žiľivosťou. Bol obetavým, spoľahlivým a láskavým kolegom i priateľom, ktorý nám bude veľmi chýbať a ktorému patrí naša hlboká úcta i vďaka.

Česť jeho svetlej pamiatke!

Tatjana Grigorjanová

<https://doi.org/10.31577/SlavSlov.2023.1.11>

Opustila nás osobnosť slavistickej folkloristiky

Významná slovenská folkloristka, PhDr. Viera Gašparíková, DrSc., spojila celý svoj odborný život s tradičnou ľudovou slovesnosťou. V duševnej sviežosti nás navždy opustila 22. 2. 2023. Slavisticky orientovaná folkloristka v nej stráca precíznú a odborne zdatnú bádateľku, tiež však dlhoročnú koncepčnú a organizátorskú osobnosť s medzinárodným kreditom.

Viera Gašparíková sa narodila 15. 4. 1928 v Martine v učiteľskej rodine s tromi dcérami. Po maturite na gymnáziu sa zapísala na Filozofickú fakultu Univerzity Komenského (v tom čase Slovenská univerzita) v Bratislave, kde študovala slovenský jazyk a literatúru, francúzsky jazyk a literatúru a národopis, ktorý sa vtedy prednášal v rámci Katedry histórie a archeológie.

Jej záujem o literatúru a národopis sa začal formovať už počas gymnaziálneho štúdia v Martine najmä pôsobením v Samovzdelávacom krúžku a pod vplyvom profesorov, z ktorých niektorí začali pôsobiť čoskoro na akademickej pôde (R. Bednárík, R. Brtáň). Vysokoškolské štúdiá ukončila v roku 1952 doktorátom filozofie (PhDr.). Hoci už počas štúdia pracovala ako asistentka na katedre národopisu, nebolo jej dopriate tam aj naďalej pôsobiť. V rokoch 1953–1956 pracovala ako redaktorka v časopise Život a ako šéfredaktorka časopisu Výtvarný život.

Po nástupe do Národopisného ústavu SAV v roku 1956 bola vyslaná na aspirantské štúdium na Katedru etnografie a folkloristiky Filozofickej fakulty Univerzity Karlovej v Prahe, aby sa po jeho ukončení definitívne venovala problematike ľudovej prózy. Hodnosť kandidáta vied (CSc.) získala v roku 1960 na základe práce *Zbojník Michal Vdovec v histórii a folklóre gemerského ľudu*. V polovici 60. rokov ju vedenie Národopisného ústavu SAV poverilo spracovávať vedecko-porovnávacie komentáre k edícii *Slovenské ľudové rozprávky*, avšak vtedajšia klíma nebola priaznivo naklonená klasickým spracovaniam – edícia, kompletne pripravená do tlače, bola uložená do archívu Slovenskej aka-

démie vied. Preto sa V. Gašparíková venovala riešeniu iných, v tom čase aktuálnych tém slovesnej folkloristiky. Vo svojej terénnej a teoretickej práci sa venovala niekoľkým ústredným témam. Predovšetkým to bola tematika odboja v prozaickom folklóre na Slovensku, výskum a a štúdium aktuálneho stavu rozprávačskej tradície na Slovensku, tiež však v komunitách Slovákov mimo materského územia. Viera Gašparíková sa venovala problematike ľudovej prózy v jej širokých súvislostiach textologických, žánrových či klasifikačných a syntetizujúc svoje poznatky z početných terénnych výskumov dospievala ku komparatívnym záverom v širších interregionálnych a medzietnických súvislostiach. Do širšieho medzinárodného rámca uviedla V. Gašparíková prostredníctvom hesiel prestížnej Enzyklopädie des Märchens viaceré osobnosti dejín folkloristiky (J. Polívka, J. Kubín, V. Hnat'uk, J. Horák, K. Horálek, J. Jech) a v 12. zväzku (2007) v hesle Slováci zhrnula históriu záujmu o slovenskú ľudovú prózu v kontexte dejín slovenskej folkloristiky. Početné štúdie venovala poetike jednotlivých prozaických žánrov, dejinám folkloristiky, pričom svoje poznatky syntetizovala v publikácii *Slovenská ľudová próza a jej súčasné vývinové tendencie* (1986), vydané v roku 1988 aj v zahraničí v maďarskom jazyku.

Poznanie problematiky sociálnej revolty v 18. storočí rozšírila poznatkami o historicky ďalšej etape – o súmraku zbojníctva na Slovensku v 19. storočí. Jeho obrazu v prozaickom folklóre sa venovala vo viacerých samostatných odborných i popularizačných prácach. V rámci širšieho porovnávacieho štúdia Viera Gašparíková metodologicky, organizačne i editorsky prispela v medzinárodnej spolupráci k vydaniu medzinárodnej syntézy o zbojníckej tradícii v Karpatoch, ktorá vyšla v rusko-anglickej verzii pod názvom *Heroes or Bandits? – Geroj ili zbojnik?* (2002).

Logickým nadviazaním na výsledky štúdia ľudových odbojových tradícií bol pre V. Gašparíkovú i výskum folklórneho stvárnenia udalostí Slovenského národného povstania a početné štúdie o obraze hrdinu protifašistického odboja, o vzťahu historickej skutočnosti a jej folklórneho stvárnenia.

O dôvernej znalosti celého spektra žánrov tradičnej prózy svedčia aj monografie jednotlivých žánrov, ktoré pripravila v rámci edície vydavateľstva Tatran Ľudové umenie na Slovensku. V nej publikačne sprístupnila humoristické rozprávania v knihe *Ostrovtipné príbehy i veľiké cigánstva a žarty* (1980) a čarovné rozprávky *Zlatá podkova, zlaté pero, zlatý vlas I-II* (1984–1985). Špecifické povahové vlastnosti ju predurčili na jedno z klasických odvetví folkloristiky – na klasifikáciu a katalogizáciu